

PAPIESKI INSTYTUT STUDIÓW KOŚCIELNYCH

Zespół nr 24

Hospicjum Związku Polskich Kawalerów Maltańskich w Rzymie 1960-2004

Inwentarz

Opracowała dr Lidia Potykanowicz-Suda

Rzym 2017

Wstęp

Suwerenny Rycerski Zakon Szpitalników Świętego Jana, z Jerozolimy, z Rodos i z Malty znany powszechnie jako Zakon Maltański, jest jednym z najstarszych zakonów katolickich i najstarszym zakonem rycerskim. Jego mottem od ponad 900 lat jest obrona wiary i służba ubogim. Odegrał on istotną rolę w historii Europy przede wszystkim ze względu na swój – ważny kiedyś – potencjał militarny i znakomitą flotę wojenną. Joannici zasłużyli się także w dziele organizacji i prowadzenia pierwszych średniowiecznych szpitali na kontynencie europejskim. Od początku swego istnienia zakon miał charakter międzynarodowy i przyjmowano do niego wszystkich szlachetnie urodzonych rycerzy katolickich, bez względu na ich narodowość. W XIX w., po utracie większości apanaży, kawalerowie maltańscy rozproszyli się po Europie i zakładali nieformalne stowarzyszenia świeckie o charakterze katolickim lub protestanckim. Stowarzyszenia te w czasie pierwszej i drugiej wojny światowej organizowały m.in. szpitale polowe, a w czasach pokoju prowadziły szpitale zwykłe i inną działalność charytatywną. Obecnie wszystkie katolickie stowarzyszenia kawalerów maltańskich są oficjalnie częścią Zakonu, którego stała siedziba od 1834 r. mieści się w Rzymie. W 1920 r. powstał związek narodowy zrzeszający Polaków będących członkami Zakonu Maltańskiego pod nazwą Związek Polskich Kawalerów Maltańskich (ZPKM). Po drugiej wojnie światowej, na skutek zmian ustrojowych, Związek nie wznowił działalności w kraju, ale odrodził się na emigracji. W latach 1946-1975 prezydentem Związku był Emeryk August Hutten-Czapski. Z jego inicjatywy - i przy wsparciu Stefana Tyszkiewicza - w 1959 r. powstało w Rzymie Hospicjum Związku Polskiego Kawalerów Maltańskich, z myślą głównie o stypendystach przyjeżdżających z Polski do „Wiecznego Miasta”. Z chwilą objęcia przez Hutten-Czapskiego w 1968 r. funkcji prezesa Fundacji Rzymskiej Margrabiny Janiny z Sadowskich Umiastowskiej wzrosła liczba jej stypendystów, a hospicjum zaczęło przyjmować coraz więcej osób. Początkowo było ono dofinansowywane przez ZPKM i dzięki temu opłata za pobyt była niska. Do 1989 r. ze schronienia w Hospicjum ZPKM skorzystało ponad 1500 osób. Później, po upadku komunizmu w Polsce, hospicjum, które w międzyczasie zmieniło nazwę na Dom Maltański, powoli zaczynało być samowystarczalne. Odegrało ono szczególnie ważną rolę w czasach tzw. władzy ludowej, dając możliwość taniego zakwaterowania stypendystom, ludziom kultury i nauki z Polski.

Archiwalia Hospicjum Związku Polskiego Kawalerów Maltańskich w Rzymie zostały przekazane do Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych po 2004 r. Składały się na nie głównie kartoteki osób mieszkających w hospicjum. Po dokonaniu segregacji wstępnej zgromadzonych akt, usystematyzowano je na grupy rzeczowe pokrewne treściowo, zachowując układ nadany przez aktotwórcę i ujęto w oddzielne jednostki archiwalne (j.a.). Mimo, iż Hospicjum ZPKM w 2000 r. zmieniło nazwę na „Dom maltański” - ze względu na większą rozpoznawalność i ilość dokumentacji - przyjęto dla zespołu jego pierwotną nazwę. Na zawartość uporządkowanego zespołu składają się kartoteki osób mieszkających w hospicjum w latach 1960-1966 w układzie alfabetycznym oraz kartoteki z lat 1970-2004 w układzie chronologicznym. Na końcu

zespołu umieszczono księgę pamiątkową. W trakcie porządkowania akt nie brakowano. Opracowany zespół liczy 12 j.a., co stanowi 0,27 mb. akt i obejmuje on lata 1960-2004.

dr Lidia Potykanowicz-Suda

Bibliografia:

Źródła

Papieski Instytut Studiów Kościelnych:

Zespół nr 3: Spuścizna Karola Kleszczyńskiego [1861] 1917-1996, sygn. 356-358.

Zespół nr 24: Hospicjum Związku Polskich Kawalerów Maltańskich w Rzymie 1960-2004.

Opracowania

Bala A., *Fundacja Rzymska im. J. Z. Umiastowskiej*, „Polacy we Włoszech” [dostęp: 15.12.2015],

< <https://www.polacywewloszech.com/2015/12/24/fundacja-rzymska-im-j-z-umiastowskiej>>.

Broż A., *Emeryk Hutten Czapski, jr (wspomnienia sekretarza)*. „Prace Komisji Historii Nauki PAU”, 13, 2014, s. 117-128.

Broż A., *Kawalerowie Maltańscy*, „Nasza Gazeta” [dostęp: 23.08.2016],

<archiwum2000.tripol.com/526/malta.html>.

Broż A., *Przystań maltańska* [w:] *Świadectwa. Testimonianze*, t. IV, Rzym 2006, s.171-194.

Potkowski E., *Rycerze w habitach*, Warszawa 2004.

Sygn.	Tytuł	Daty	Opis j.a.	Uwagi
1	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum A - E	1960-1966	akta luźne; stan dobry; italika; maszynopis; pol.	
2	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum F - Ko	1960-1966	akta luźne; stan dobry; italika; maszynopis; pol.	
3	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum Kr – N	1960-1966	akta luźne; stan dobry; italika; maszynopis; pol.	
4	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum O – R	1960-1966	akta luźne; stan dobry; italika; maszynopis; pol.	
5	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w Hospicjum S - Ż	1960-1966	akta luźne; stan dobry; italika; maszynopis; pol.	
6	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum [układ chronologiczny]	1970-1975	akta luźne; stan dobry; italika; druk; rękopis; pol.	
7	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum [układ chronologiczny]	1976-1980	akta luźne; stan dobry; italika; druk; rękopis; pol.	
8	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum [układ chronologiczny]	1981-1987	akta luźne; stan dobry; italika; druk; rękopis; pol.	
9	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum [układ chronologiczny]	1988-1994	akta luźne; stan dobry; italika; druk; rękopis; pol.	
10	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum [układ chronologiczny]	1995-1999	akta luźne; stan dobry; italika; druk; rękopis; pol.	
11	Kartoteki osób (głównie stypendystów) mieszkających w hospicjum [układ chronologiczny]	2000-2004	akta luźne; stan dobry; italika; druk; rękopis; pol.	
12	Księga pamiątkowa z wpisami osób mieszkających w hospicjum	1961-1966	księga; stan dobry; italika; rękopis; pol.	

Ogólna liczba pozycji: 12

Rzym 2017

dr Lidia Potykanowicz-Suda